

Rapport

AMS Annual Meeting in Boston, 29 oktober–1 november, 1998

JOAKIM TILLMAN, STOCKHOLM

Det amerikanska musikforskarsällskapets årliga konferens ägde rum i Boston mellan den 29 oktober och den 1 november. I år var det ett rent AMS-möte (vissa år ordnas konferenserna tillsammans med bl.a. Society for Music Theory), men ändå hade arrangemanget ett omfång som var imponerande, åtminstone ur svensk synvinkel, med uppskattningsvis ett par tusen deltagare. Varje dag var uppdelad i tre sessionspass som pågick mellan 9.00-12.00, 14.00-17.00 och 20.00-23.00. Förmiddags- och eftermiddagspassen omfattade vardera fem parallella sessioner plus ett par kortsessioner. Varje session bestod av fyra papers. Föreläsarna hade 45 minuter till sitt förfogande, en halvtimme för själva föredraget och en kvart för frågor. Av de drygt 20 föredrag jag hörde var det inte ett enda som drog över den tilldelade halvtimmen, det var inte ens någon som behövde påminnas om tiden av ordföranden. (Denna noggrannhet beträffande tiden hade också den fördelen att man kunde gå mellan olika sessioner.)

Att tiden hölls så väl berodde naturligtvis på att alla utgick från skrivna manus – här förekom inget allmänt svammel kring det varav hjärtat är fullt. Det handlade dock inte om någon malande och sövande läsning med huvudet i papperen. De amerikanska musikforskarna imponerade i sin skicklighet att framföra (läsa är fel ord) sina papers på ett levande och underhållande sätt med total publikkontakt. Att föredragen var så perfekta både vad avser timing och framförande hänger förmodligen samman med det amerikanska tjänstetillsättningssystemet. Det är en viktig del i karriärstegen att lägga fram ett paper vid AMS-konferensen. Då det är mycket svårt bara att få ett paper antaget är det ingen som tar risken att misslyckas när man väl kommer till skott och landets främsta experter inom ens forskningsområde (och de som har ens framtid i sina händer) är där för att lyssna.

Föreläsningarna sträckte sig tidsmässigt, geografiskt och genremässigt mellan de största tänkbara ytterligheter. Med tanke på det enorma utbudet hade man naturligtvis bara möjlighet att prova några få rätter på det stora smörgåsbordet. Förutom de föreläsningar som hade anknytning till mitt eget forskningsområde försökte jag att ta del av så många olika metodologiska infallsvinklar som möjligt inom ett fält (det sena 1700-talets och 1800-talets konstmusik) istället för att täcka ett stort antal olika områden.

Det är påfallande i vilken utsträckning man håller på med de stora mästarna inom den amerikanska musikforskningen. Detta gäller både den s.k. nya musikvetenskapen där man utvinner fräscha perspektiv genom att tillämpa nya teorier och metoder, och den gamla där man borrar efter nya fakta genom att studera skisser, manuskript och andra källor.

Två exempel på det senare förekom under sessionen "Mozart discoveries". Daniel R. Melamed ville visa att man med hjälp av autografen till "Die Entführung aus dem Serail" (som

tidigare varit otillgänglig till stora delar) kunde få svar på frågor kring verkets tillkomsthistoria som lämnats obesvarade av tidigare forskning, vilken haft Mozarts brev och de båda versionerna av librettot som källor. Genom att studera autografen kunde man t.ex. avgöra i vilken ordning numren komponerats, vilka revideringar som hade gjorts och hur nummer hade lags till och tagits bort i olika skeden av tillkomstprocessen. Dexter Edge hade studerat handstilarna och papperstyperna i det partitur till sångspelet "Der Stein der Weisen" som David Buch upptäckte i Hamburgs universitetsbibliotek. Han kunde visa att detta partitur härstammade från Wien och var gjort i mitten av 1790-talet. Detta i kombination med några andra faktorer ökar enligt Edge sannolikheten för att de nummer som i partituret anges vara av Mozart verkligen är komponerade av Mozart. I den efterföljande diskussionen nämndes Ingmar Bengtsson som en av pionjörerna för den här typen av forskning och han framhölls som en auktoritet som alla borde läsa.

Sessionen "Memory and Schubert's Instrumental Music" gav exempel på hur man försöker tillämpa nya perspektiv på bekant musik utan att gå lika långt som den nya musikvetenskapen. Det handlade bl.a. om hur förändringar i synen på minnets funktion kring 1800 hade betydelse för hur Schubert utnyttjade material från tidigare satser i de senare i några av instrumentalverken från hans sista år. Det lät spännande på papperet och två av föredragen hölls av tunga namn som Walter Frisch och John Daverio. De nya teorierna visade sig dock inte vara så fruktbara den här gången. Det blev mest ganska triviala fakta upplädda i tjugiga ord och fraser. Man bör dock tänka på att en av konferensens funktioner är att man skall kunna pröva och presentera nya idéer för att få synpunkter på dem. Allt behöver inte vara helt genomtänkt och färdigmalat, åtminstone inte för etablerade forskare.

Starkast präglad av den nya musikvetenskapen var sessionen "The Dialectics of Virtuosity" som till stor del handlade om Liszt. Här framträdde forskare som Richard Leppert och Lawrence Kramer (Susan McClary skulle ha deltagit, men fick tyvärr förhinder). Föredragen behandlade olika aspekter av virtuositetens politiska, sociala och psykologiska betydelse i samspelet mellan virtuos och publik. Nyckeluttryck i sammanhanget var politisk mening, social betydelse, psykoanalytiskt perspektiv, diskontinuerlig kroppslig aktivitet, lacansk sadist, den Andre, visuella diskurser, fetischerad blick, förträngda begär, psykisk projektion etc.

En av de mest intressanta och kontroversiella sessionerna handlade om Sjostakovitj "Vittnesmål". Allan B Ho och Dmitry Fefanov har skrivit en bok där syftet är att visa att Vittnesmål är autentisk och inte en förfälskning av Volkov. Ho gick i sitt föredrag igenom de viktigaste bevisen för att boken utgörs av Sjostakovitj egna ord och han kritiserade de forskare som hade ifrågasatt äktheten och kallat "Vittnesmål" en bluff. En av de anklagade, Richard Taruskin, befann sig i publiken och han gick till skarpt motangrepp. Publiken blev alltmer engagerad och applåderade de inlägg de stödde med extra frenesi. De respektive applådstyrkorna indikerade att Taruskin hade fler anhängare än Ho och Fefanov.

Den springande punkten i Taruskins kritik gällde det faktum att varje kapitel i "Vittnesmål" börjar med tidigare publicerade artiklar av Sjostakovitj. Han köpte inte Hos hänvisning till Sjostakovitj fenomenala minne. Även om Sjostakovitj kunde recitera sina tidigare artiklar nästan ord för ord, förklarar inte det varför han skulle göra det just i början av varje kapitel i memoarena. Taruskin menade att en lika sannolik förklaring var att Volkov först hade haft ambitionen att göra en samling med Sjostakovitj publicerade artiklar. Tonsättarens signatur på den första sidan i varje kapitel skulle då kunna förklaras av att han ville intyga att dessa artiklar var skrivna av honom själv, i motsats till andra som bara hade publicerats i hans namn. Men sedan hade Volkov, enligt Taruskin, kunnat hitta på resten av texten på egen hand. Ett inlägg från publiken gick ut på att Sjostakovitj kanske valde att börja kapitlen med tidigare artiklar för att kunna sig-

nera något okontroversiellt ifall säkerhetspolisen skulle ha hittat manuskriptet till "Vittnesmål". Men varför har inte Volkov sagt att det förhåller sig så om det är den enkla förklaringen?

Ett viktigt påpekande Taruskin gjorde är att allt som står i memoarerna inte behöver vara falskt bara för att de inte är autentiska, men också att det omvända förhållandet gäller: om de trots allt skulle visa sig vara äkta behöver inte allt vara sant. Kanske ville Sjostakovitj på ålderns höst revidera bilden av sig själv för att framstå som mer regimkritisk i eftervärldens ögon än han egentligen var. Sessionen utmynnade i ett frågetecken och Ho menade att var och en själv måste ta ställning till frågan om memoarens äkthet.

Nästa höst äger AMS-konferensen rum i Kansas City.